

KANSALLINEN METATIETOVARANTO -HANKKEEN PROJEKTISUUNNITELMA VUODELLE 2016

KANSALLINEN METATIETOVARANTO -HANKKEEN PROJEKTISUUNNITELMA VUODELLE 2016..	1
VERSIONHISTORIA	2
SANASTO	3
YLEISKUVA	4
PROJEKTIN TAVOITE	4
PROJEKTIN TEHTÄVÄT JA AIKATAULUT	6
PROJEKTIN LOPPUTULOKSET	10
PROJEKTIN HYVÄKSYMISKRITEERIT	10
PROJEKTIN LIIKETOIMINTAPERUSTE	10
PROJEKTIN SISÄLTÖ	11
PROJEKTIN RAJAUS	12
PROJEKTIN YMPÄRISTÖ	14
KESKEISET TOIMIJAT JA SIDOSRYHMÄT	14
LOPPUTULOKSEN YMPÄRISTÖ	14
RIIPPUVUUDET MUISTA PROJEKTEISTA	14
PROJEKTIORGANISAATIO JA RESURSSIT	15
OHJAUSMENETTELYT	15
PROJEKTIN ROOLIT JA VASTUUT	16
PROJEKTIORGANISAATIO KANSALLISKIRJASTOSSA	17
PROJEKTIN SUORITUSTAPA JA TYÖMENETELMÄT	18
DOKUMENTOINTI JA TYÖMENETELMÄT	18
LAADUNVARMISTUS	19
PROJEKTIN SEURANTA	19
MUUTOKSEN HALLINTA	20
VIESTINTÄ	20
PROJEKTIN TYÖPAKETIT	21
TYÖPAKETTIMALLIN PERIAATTEET	21
TYÖPAKETIT JA NIIDEN VASTUUHENKILÖT	22
TYÖPAKETTIENTEN KUVAUKSET	23
PROJEKTIN RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN	25
RISKIANALYYSI	25
YHTEENVETO RISKEISTÄ	27
LIITTEET:	28
LIITE 1: TYÖPAKETTISUUNNITELMAT JA EDISTYMISEN SEURANTA	28
LIITE 2: METATIETOVARANTOHANKKEEN TIEKARTTA 2012-2016	28

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Versiohistoria

Projektisuunnitelma vuodelle 2013:

- 8.1.2013 versio 0.1 Ensimmäinen luonnos vuoden 2013 projektisuunnitelmasta, kommentoitavaksi projektiryhmä, lähiohjausryhmä, Tiedonhallinnan ohjausryhmä
- 20.3.2013 versio 0.2 Parannusehdotukset, täydennetty luonnos
- 28.3.2013 versio 1.0 Vuoden 2013 projektisuunnitelma hyväksytty (Tiedonhallinnan ohjausryhmä)
- Dokumentti sijaitsee ryhmähakemistossa:
P:_h981_kvp\metatietovaranto\suunnitelmat\
Metatietovaranto_projektisuunnitelma ver 1.0 2013_03_28 hyväksytty
THory.docx

Projektisuunnitelma vuodelle 2014:

- 15.11.2013 versio 1.1 Luonnos vuoden 2014 projektisuunnitelmasta, kommentoitavaksi projektiryhmä, lähiohjausryhmä, Tiedonhallinnan ohjausryhmä
- 22.11.2013 versio 2.0 Vuoden 2014 projektisuunnitelma hyväksytty (Tiedonhallinnan ohjausryhmä)
- Dokumentti sijaitsee ryhmähakemistossa:
P:_h981_kvp\metatietovaranto\suunnitelmat\
Metatietovaranto_projektisuunnitelma ver 2.0 2013_11_22 hyväksytty
THory.docx

Projektisuunnitelma vuodelle 2015:

- 12.12.2014 versio 2.1 Luonnos vuoden 2015 projektisuunnitelmasta, kommentoitavaksi projektiryhmä, lähiohjausryhmä, Tiedonhallinnan ohjausryhmä
- 17.12.2014 versio 3.0 Vuoden 2015 projektisuunnitelma hyväksytty (Tiedonhallinnan ohjausryhmä)
- Dokumentti sijaitsee ryhmähakemistossa:
P:_h981_kvp\metatietovaranto\suunnitelmat\
Metatietovaranto_projektisuunnitelma ver 3.0 2014_12_17 hyväksytty
THory.docx

Projektisuunnitelma vuodelle 2016:

- 2.12.2015 versio 3.1 Luonnos vuoden 2016 projektisuunnitelmasta, kommentoitavaksi projektiryhmä, lähiohjausryhmä, Tiedonhallinnan ohjausryhmä
- 9.12.2015 versio 4.0 Vuoden 2016 projektisuunnitelma hyväksytty (Tiedonhallinnan ohjausryhmä)
- Dokumentti sijaitsee ryhmähakemistossa:
P:_h981_kvp\metatietovaranto\suunnitelmat\
Metatietovaranto_projektisuunnitelma ver 4.0 2015_12_02 hyväksytty
THory.docx

Kirjastoverkkopalvelut

Sanasto

Sanastossa on lähteenä käytetty Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden hankkeiden yhteistä sanastoa.

Melinda:

Palvelu kokoa kirjastoaineistojen kuvailevat metatiedot yhteen paikkaan ja tarjoaa ne hyödynnettäviksi yhdestä paikasta. Se liittyy kirjastot kansalliseen metatietojen tuottamisympäristöön. Kirjastoammattilainen saa käyttöönsä välineet, joilla osallistua kirjastojen yhteisen metatietovarannon tiedontuotantoon ja tietojen hyödyntämiseen omassa ympäristössään.

Melinda (tietovaranto):

Yhteinen metatietovaranto Suomen kirjastoille, joka kattaa tällä hetkellä yli 9 miljoonaa bibliografista tietuetta. Sisältö kuvataan MARC 21 -formaattissa. Melinda periytyy Lindasta, yliopisto- ja yhteiskirjastojen sekä eräiden erikoiskirjastojen yhteisluettelosta. Kirjastojen viitetietojen lisäksi se sisältää Suomen kansallisbibliografian. Vuosina 2012-2014 mukaan tulivat amk-kirjastot ja vuonna 2015 ensimmäiset yleiset kirjastot. Melindasta muodostuu vaiheittain kaikkien suomalaisten kirjastojen yhteinen metatietovaranto.

Linda:

Yhteisluettelo, jossa on viitetiedot Linnea2-konsortion kirjastojen (yliopisto- ja yhteiskirjastot, Eduskunnan kirjasto, Tilastokirjasto, Arkistolaitoksen kirjasto ja Varastokirjasto) aineistoista.

Asteri:

Auktoriteettitietokanta, joka on integroitu Melindaan ja Finto-palveluun sekä jatkossa myös julkishallinnon yhteiseen nimitietokantaan. Ensimmäisessä vaiheessa se kattaa Kansalliskirjaston ylläpitämät asiasanat ja kansallisbibliografian henkilö- ja yhteisönimet.

Fennica:

Suomen kansallisbibliografia, suomalaisen julkaisutuotannon luettelo: se sisältää tietoja kirjoista vuodesta 1488 lähtien, lehdistä vuodesta 1771, sarjajulkaisuista, kartoista sekä audiovisuaalisesta ja elektronisesta aineistosta. Kesäkuussa 2013 Fennicassa oli yhteensä 935 142 luettelointitietuetta ja tietokanta karttuu vuodessa noin 12 000 uudella monografia- ja noin 900 jatkuvien julkaisujen nimekkeellä. Lisäksi tietovarannossa on uutuusluettelo sekä kansalliskokoelmasta puuttuvan kauno- ja tietokirjallisuuden luettelo.

Viola:

Suomen kansallisdiskografia ja nuottiaineiston kansallisbibliografia. Tietokantaan on tallennettu tiedot kotimaisista nuoteista vuodesta 1977 sekä kotimaisista äänitteistä vuodesta 1901. Violassa on yli miljoona luettelointitietuetta. Tietokanta karttuu vuodessa noin 55 000 tietueella.

Arto/Artiva:

Arto on kotimaisten artikkelien metatietovaranto. Tiedontuottajina on n. 30 kirjastoa (2013). Artiva-hankkeen avulla tiedontuottajien määrä on kasvamassa ja laajenemassa tieteellisiin kustantajiin. Arto sisältää myös kotimaisia elektronisia tieteellisiä julkaisuja sisältävän Elektran viitteet ja kotimaista Open Access -aineistoa.

Aleph:

Ex Libriksen toimittama integroitu kirjastojärjestelmä, joka toimii sekä metatietovaranto Melindan että auktoriteettitietokanta Asterin taustajärjestelmänä.

Voyager:

Ex Libriksen toimittama integroitu kirjastojärjestelmä, jota käytetään Linnea2- ja AMKIT-konsortioiden kirjastoissa. Lisäksi Voyager toimii Fennica-, Viola- ja Arto-tietovarantojen taustajärjestelmänä.

Kirjastoverkkopalvelut

Finto:

Kansallinen ontologiapalvelu Finto julkaisee ontologioita, joita voidaan käyttää eri sovelluksissa. Ontologioiden käyttöön tarjotaan selailun mahdollistava selainkäyttöliittymä sekä rajapinnat, joilla ontologiat voidaan kytkeä eri järjestelmiin.

Finna:

Finna-hankkeessa kehitetään arkistojen, kirjastojen ja museoiden yhteistä verkkopalvelua Finnaa osana Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hanketta. Finna-palvelussa on kaksi erillistä palvelua: kansallinen näkymä ja organisaationäkymät, jotka ovat loppukäyttäjille tarkoitettuja verkkopalveluja.

VuFind:

VuFind on Villanovan yliopistossa kehitetty avoimen lähdekoodin asiakasliittymäohjelmisto, jota käytetään Finnassa.

RDA/Kilda:

RDA-projektin (nyk. Kilda) tavoitteena on uudistaa kuvailua ja metatiedon rakennetta kirjastosektorilla. Tarkoituksena on vastata digitaalisen toimintaympäristön ja julkaisemisen uusien muotojen asettamiin vaatimuksiin tietoaineistojen kuvailemiselle, esittämiselle ja käytölle verkossa. Projekti liittyy kansainväliseen kirjastoalan kehitykseen, jossa kirjastoala uudistaa parhaillaan standardejaan ja formaattejaan taatakseen metatiedon yhteentoimivuuden ja linkitettävyyden.

Yleisten kirjastojen järjestelmät:

Yleisten kirjastojen käytössä on useita erilaisia kirjastojärjestelmiä.

Aurora:

Yleisten kirjastojen Melinda-pilottien (Tampere-PIKI, Kokkola-Anders) käyttämä Axiellin toimittama selaimella käytettävä ja MARC 21 –formaattia tukeva kirjastojärjestelmä.

Tietoa yleisten kirjastojen järjestelmistä (kuten Axiell Aurora, Sierra, KOHA, Mikromarc, Abilita) sekä erikoiskirjastojen eniten käyttämästä järjestelmästä (PrettyLib) löytyy paikasta:

<http://www.kirjastot.fi/fi/kirjastoala/kirjastojarjestelmat/#.VJQIXc8Ao>

Yleiskuva

Projektin tavoite

Kansallinen metatietovarantohanke on monivuotinen kehittämishanke, jonka tarkoitus on tarjota yhteinen metatietovaranto (Melinda) kaikille Suomen kirjastoille. Tavoitteena on:

- tarjota Suomen kirjastojen metatiedon tuotannolle uusi työskentely- ja toimintaympäristö
- tehostaa kuvailuprosessia kirjastoissa, jolloin
 - muiden kirjastojen tekemän työn täysipainoinen hyödyntäminen helpottuu
 - erilaiset kuvailukäytännöt vähenevät.

Hanke liittyy yhteisluettelon (Lindan) toiminnallisuuden ja kattavuuden laajentamiseen sekä toiminnan tehostamiseen. Pyrkimyksenä on, että yksi teos tai aineisto kuvaillaan Suomessa vain kerran metatietovarantoon, mikä vähentää päällekkäistä työtä.

Kirjastoverkkopalvelut

Kansallinen metatietovaranto on keskitetty tietovaranto, joka on kirjastojärjestelmäkokonaisuuden ydin. Kirjastojen metatiedon säilytystä hallitaan keskitetysti Kansalliskirjastossa, jolloin palvelinratkaisut ja hyvä tietoturva tuovat toimintaan kustannussäästöjä ja tehokkuutta.

Painopisteitä vuodelle 2012 olivat hankkeen ohjauksen perustaminen ja projektinhallinnan tehostaminen, auktoriteettitietokannan kehittäminen sekä ammattikorkeakoulukirjastojen pilotointi ja yleisten kirjastojen pilotoinnin aloitus. Auktoriteettitietokannan (Asteri) kehittäminen oli oma osaprojektinsa. Pilotoinnit tehtiin pilotointiprojekteina kirjasto kerrallaan.

Vuodelle 2013 painopisteitä olivat hankkeen ohjauksen ja projektinhallinnan vakiinnuttaminen sekä asiakaskunnan laajentaminen. Tavoitteena oli liittää suurin osa Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) alaisista ammattikorkeakoulukirjastoista (ns. voyager-kirjastoista) tiedontuottajiksi. Kirjaston Melindan käyttöönotto ja liittyminen tiedontuottajaksi tehtiin kunkin kirjaston omassa käyttöönottoprojektissa. Yleisten kirjastojen osalta pilotointia jatkettiin ja laajennettiin kattamaan yhteistyö ulkoisten toimijoiden kanssa. Muita painopisteitä olivat auktoriteettitietokannan (Asteri) beta-version käyttöönotto, Fennican kuvailun aloitukseen Melindassa liittyvä suunnittelu ja valmistelu sekä luettelointiohjelman (työkalun) kehittäminen.

Vuoden 2014 painopisteitä olivat tiedontuottajapiirin ja asiakaskunnan laajentaminen kattamaan loput OKM:n alaisista ammattikorkeakoulukirjastoista ja Fennican (kansallisbibliografian) kuvailutuotannon siirto Melindaan. Lisäksi painopisteinä oli yleisten kirjastojen Melindaan liittymisten eteenpäin vieni ja suunnittelu. Rajapintojen luominen Melindan ja yleisten kirjastojen järjestelmien välille on edellytys pilottikirjastojen (Tampere - PIKI, Kokkola - Anders) tuotantokäytön aloitukselle.

Painopisteitä tarkistettiin syksyllä 2014 resurssitilanteessa ja hankkeen ympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Seuraavalle vuodelle siirrettiin auktoriteettituotannon katteen laajennus Asterissa. Luettelointiohjelman (työkalun) beta-version jatkokehitys tuotantoversioksi keskeytettiin hankkeen priorisointien, resurssivajeen ja tulevaisuuden järjestelmäkokonaisuudesta vallitsevan epätietoisuuden takia, samalla kun kehittäjäresurssi siirtyi opintovapaalle. Jo tehtyjä luettelointiohjelman osia hyödynnetään jatkossa Melindan laadunparannus toimissa.

Vuoden 2015 painopisteinä on ollut tiedontuottajapiirin laajentaminen kattamaan ensimmäiset yleiset kirjastot. Tavoitteena on pilottien tuotantokäytön aloitus Melindassa. Pilottien jälkeisen etenemisen suunnittelu (tiekartta) yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa ja rajapintayhteistyö eri järjestelmätoimittajien kanssa ovat edellytyksiä yleisten kirjastojen laajemmalle liittymiselle. Lisäksi painopisteitä ovat auktoriteettituotannon katteen laajennus Asterissa sekä tietokannan ja palvelun laadunvarmennus tiedontuottajaverkoston jatkuvasti kasvaessa.

Vuonna 2015 yleisten kirjastojen laajempaa Melindaan liittymisen suunnittelua on hidastanut yleisten kirjastojen pyrkimys koko metatietoprosessin uudistamiseen. Kuvailukeskuksen perustamissuunnitelmat ovat aiheuttaneet epävarmuutta yleisten kirjastojen kentällä ja hidastaneet Melindan yhteistä kehittämistä. Lisäksi YKN:n Melinda-työryhmä ei ole toiminut. Alkuvuonna 2015 käynnistettiin Melindan laatuohjelma ”Yhteistyöllä laatua”, joka kokoaa laadunparannuksen toimenpiteet, samoin käynnistettiin laadunvarmennusta tukeva Melindan talonmiestoiminta. Kansallinen metatietovaranto -hankkeen painotuksia ja priorisointeja on arvioitu loppuvuonna ja tehty uudelleensuunnittelua, koska Melindan teknisen kehityksen resurssitilanteessa tapahtui merkittäviä muutoksia.

Vuonna 2016 painopisteet ovat jatkoa vuoden 2015 keskeisille tehtäväalueille. Tavoitteena on tiedontuottajien piirin edelleen laajentaminen kattamaan PIKI- ja Anders-kimppojen (pilottit) lisäksi myös muita yleisiä kirjastoja. Rajapintayhteistyön ensimmäisessä vaiheessa rajapinnat rakennettiin Melindan ja Axiellin Auroran välille. Vuonna 2016 yhteistyötä laajennetaan muiden järjestelmätoimittajien kanssa, erityisesti KOHA. Lisäksi kartoitetaan yhteistyömahdollisuuksia yleisten kirjastojen ja ulkoisten toimittajien kanssa metatiedon tuotantoprosessissa esimerkiksi ennako- ja hankintatiedon osalta. Vuonna 2016 aloitetaan myös valmistelut (edellytykset, hinnoittelumalli) erikoiskirjastojen liittymiseksi Melindaan. Lisäksi painopisteitä ovat auktoriteettitietokanta Asterin jatkokehitys mm. auktoriteettitietueiden ja bibliografisten tietueiden linkkauksen osalta sekä auktoriteettituotannon katteen laajennus Asterissa uusien kirjastojen kanssa. Edelleen jatketaan tietokannan ja

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

palvelun laadunvarmennusta viemällä eteenpäin Melindan laatuohjelman kehittämistoimenpiteitä sekä jatkamalla talonmiestoimintaa.

Kirjaston luonteesta tai sektorista (yo, amk, yleiset tai erikois) riippumatta Melindan käyttöönotto ja liittyminen Melindan tiedontuottajaksi tehdään kirjasto kerrallaan kirjastokohtaisessa käyttöönottoprojektissa. Käyttöönotot edellyttävät Kansalliskirjaston puolelta panostusta koulutukseen ja ohjeistukseen teknisten toimenpiteiden ja muun tuen lisäksi. Koulutussuunnitteluun, koulutuksiin ja hankeviestintään panostetaan Melindan laajentuessa uusille käyttäjätahoille. Yleisten kirjastojen mukaan tullessa keskeiseen rooliin nousee myös yhteistyö (kuten rajapinnat ja erilaiset tekniset ja muut kysymykset) yleisten kirjastojen järjestelmätoimittajien ja muiden osapuolien kanssa.

Projektin tehtävät ja aikataulut

Vuodelle 2012 priorisoidut tehtävät olivat:

- Hankkeen ja palvelun ohjausjärjestelmän ja -periaatteiden muodostaminen.
- Asiakasorganisaatioiden ja Kansalliskirjaston välisen yhteistyön kehittäminen sekä asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen hankkeessa ja palvelun kehittämisessä.
- Hanke- ja projektihallintakäytäntöjen muodostaminen.
- Auktoriteettitietokannan kehittämistyö, jotta beta-version käyttöönotto mahdollinen 1Q/2013.
- Ammattikorkeakoulukirjastojen pilotointi (HAMK, Centria, HAAGA-HELIA).
- Ammattikorkeakoulukirjastojen käyttöönottosuunnitelma vuodelle 2013.
- Yleisten kirjastojen pilotoinnin aloitus (Tampere – PIKI, Kokkola - Anders).
- Luettelointiohjelman (työkalun) kehittäminen.
- Kuvailun yhtenäistämisen varmistaminen Melindan kannalta ja kuvailun uudistamishankkeiden seuranta.

Vuodelle 2013 priorisoidut tehtävät olivat:

- Hanke- ja projektihallintakäytäntöjen vakiinnuttaminen, työpakettimallin käyttöönotto.
- Auktoriteettitietokannan beta-version käyttöönotto 1Q/2013 sekä edelleen kehitys.
- Kansallisbibliografia Fennican integrointi metatietovarantoon siten, että Fennican kuvailu voidaan aloittaa Melindassa ja luopua eräajopohjaisista aineistojen latauksista (suunnittelu ja valmistelu).
- Ammattikorkeakoulukirjastojen koulutus ja käyttöönottoprojektit.
- Koulutussuunnittelu, koulutukset/tilaisuudet ja hankeviestintä.
- Yleisten kirjastojen pilotoinnin jatko ja laajennus kattamaan yhteistyö ulkoisten toimijoiden kanssa (Axiell, BTJ).
- Helsingin yliopiston kirjaston Helka-aineistot Melindaan (välivaihe), päivittäisten eräajojen käyttöönotto.
- Luettelointityökalun beta-version käyttöönotto sekä edelleen kehitys.
- Palvelun tuotantovaiheen tukimalli (nykytilan kartoitus ja vaatimusmäärittely).

Vuodelle 2014 priorisoidut tehtävät olivat:

- Palautekyselyt vanhoille käyttäjille ja liittyneille kirjastoille.
- Ammattikorkeakoulukirjastojen (OKM:n alaiset) käyttöönottoprojektien loppuunsaattaminen.
 - Loppujen AMK-kirjastojen käyttöönottoprojektit.
 - Jo Melindassa olevien AMK-kirjastojen aineistojen täydennysajot ja osakohteet.
 - Uusien aineistojen seuranta (aineistokartoitus viimeisten käyttöönottojen jälkeen).
- Yleisten kirjastojen käyttöönottoprojektien eteenpäin vienti.
 - Yhteistyö ulkoisten toimijoiden kanssa tarvittavien rajapintojen rakentamiseksi.

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- Pilottien (Tampere - PIKI, Kokkola - Anders) tuotantokäytön valmistelu.
- Kansallisbibliografia Fennican integrointi metatietovarantoon siten, että Fennican kuvailu aloitetaan Melindassa 1/2014. Kansalliskirjaston sekä BTJ:n Fennica-kuvailijat aloittavat kuvailutyön Melindassa samanaikaisesti. Samalla luovutaan päivittäisistä eräajopohjaisista aineistojen latauksista.
- Helsingin yliopiston kirjaston käyttöönottoprojekti siten, että Helkan kuvailu voidaan aloittaa Melindassa ja luopua eräajopohjaisista aineistojen latauksista. Tehdään vaatimusmäärittely ja kuiluanalyysi, jonka pohjalta voidaan päättää etenemisestä. Puuttuvien historiatietojen lataus Melindaan.
- Koulutussuunnittelu, koulutukset/tilaisuudet ja hankeviestintä huomioiden eri käyttäjätahot.
 - Uudet käyttäjät: amk-kirjastot, Fennican kuvailijat (Tutkimuskirjasto ja BTJ).
 - Tulevat yleiset kirjastot.
 - Aiemmat käyttäjät (ns. vanhat Linnea2-kirjastot).
- Osakohteiden kehitys ja käyttöönotto Melindassa.

Vuodelle 2015 priorisoidut tehtävät ovat olleet:

- Työpajat nykyisten Melinda-kirjastojen (Linnea2- ja AMKit-konsortiot) johtajien ja asiantuntijoiden kanssa keskeisistä kysymyksistä, 1Q/2015.
- Työpajat/Kokoukset yleisten kirjastojen Melindaan tulosta, kuvailusta, Melindan konseptista, avoimista kysymyksistä ja hyödyistä yleisille kirjastoille.
- Palvelun laadusta ja tuesta huolehtiminen tiedontuottajien verkoston edelleen kasvaessa:
 - Laadunvarmistus ja tietokannan laadunparannus. Ohjeistuksen kehittäminen.
 - Tietokantahuollon automatisoinnin jatkokehitys (mm. massakorjaukset, deduplikointi).
- Tiedontuottajien piiriin laajentaminen kattamaan ensimmäiset yleiset kirjastot. Pilottikirjastojen tuotantoon siirto ja Melindan käyttöönotto ja koulutukset (Tampere-PIKI, aloitus 1H/2015 ja Kokkola-Anders aloitus, 2H/2015).
 - Prosessi ja toimintamalli yleisten kirjastojen Melindaan liittymisille.
- Yleisten kirjastojen pilottien jälkeisen etenemisen suunnittelu ja valmistelu.
- Yleisten kirjastojen metatiedon tuotantoprosessin kuvaamisen aloitus yhteistyössä yleisten kirjastojen ja yhteistyökumppanien kanssa (vetovastuu yleisillä kirjastoilla).
 - Kuka/mikä, mitä, miten. Melindan rooli.
- Rajapintojen luominen Melindan ja yleisten kirjastojen järjestelmien välille. Pilottikirjastoilla on käytössä Axiell Aurora-järjestelmä. Melinda-Aurora rajapintojen tuotantoon siirto 1Q/2015.
- Auktoriteettituotannon katteen laajennus Asterissa.
- Kuvailun yhtenäistäminen ja kuvailun uudistuminen. RDA konversion valmistelu (RDA MARC 21:ssa).
- Hankkeen jatkosuunnittelu vuodelle 2016 ja seuraavalle strategiakaudelle 2017-2020 (rahoitus, resursointi, uudet osa-alueet).

Vuodelle 2016 priorisoidut tehtävät ovat:

Yhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen, asiakkaiden vaikutusmahdollisuudet:

- Siirrytään toimimaan nykyistä enemmän kumppanuusperiaatteella eri yhteistyötahojen kanssa (esimerkiksi pilotoimalla tai toteuttamalla uusia kokeiluja ja ominaisuuksia)
- Melindan tiedontuottajaverkoston edelleen laajentuessa:
 - Nykyisten asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen.
 - Verkostotapaamiset, palautekyselyt, asiantuntijaryhmät.
 - Tulevien asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen.
 - Työpajat/keskustelutilaisuudet, erilaiset viestintäkanavat (yleiset kirjastot).

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Asiakaskunnan laajentaminen:

- Yleisten kirjastojen pilottien jälkeisen etenemisen suunnittelu ja valmistelu.
 - Tiekartta ja linjaukset yleisten kirjastojen Melindaan liittymisille, suunnittelu yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa. Ensi vaiheessa selvittely edellytyksistä maakuntakirjastojen kanssa.
 - Huomioitavia asioita ovat ainakin erilaisten paikallisten kirjastojärjestelmien käyttö, prosessien, osaamisen, kuvailukäytäntöjen ja –sääntöjen eroavaisuudet korkeakoulukirjastoihin nähden, formaattimuutokset (FINMARC -> MARC 21), tietueiden hankinta kolmansilta osapuolilta (esim. BTJ, Kirjavälitys, ...) sekä kimppa- ja kuntakohtaiset päätöksenteko- ja IT-prosessit.
- Yleisten kirjastojen ensimmäiset käyttöönotot ja koulutukset pilottikirjastojen jälkeen (3-5 kpl).
 - Kirjastokohtaisten käyttöönottoprojektien ja koulutusten suunnittelu ja läpivienti, kolmikanta kirjasto-KK-ulkoinen toimija (kuten Axiell).
 - Datan siivoukset, konversiot, haravoinnit, massakorjaukset, koeajot, aineistonsiirrot.
 - Melinda-koulutukset (KK), järjestelmätoimittajan koulutukset (kuten Axiell Aurora-luettelointilaajennuksesta).
- Kartoitetaan yhteistyömahdollisuudet (yleiset kirjastot, ulkoiset toimittajat) metatiedon tuotantoprosessissa.
 - Nykyistä laajemmat ennakkotiedot (kuten BTJ, Booky) Melindaan (Kirjavälityksen lisäksi).
 - Hankintatietojen huomiointi Melindassa, selvitys ja linjaukset.
- Yleisten kirjastojen metatiedon tuotantoprosessin kokonaiskuva.
 - Tietovirtojen ja prosessin tarkempi kuvaaminen yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa.
 - Kuka/mikä, mitä, miten.
- Helsingin yliopiston kirjaston Melindan käyttöönotto, eräajoista luopuminen (päätös liittymisestä auki).
- Erikoiskirjastojen ja muiden yksittäisten kirjastojen (kuten poliisi amk) käyttöönottojen valmistelu, neuvottelut hinnoittelumallista ja edellytyksistä (rajapinnat, kuvailukäytännöt).
- Kansallisdiskografian (Viola) kuvailutuotannon siirto Melindaan, valmistelu.

Toiminnallisuuden kehittäminen:

- Rajapintojen luominen Melindan ja yleisten kirjastojen sekä erikoiskirjastojen järjestelmien välille.
 - Melinda-Aurora tuotantokäytön vakiinnuttaminen.
 - Melinda-KOHA rajapintojen suunnittelu ja toteutus, kumppanuushankkeena. Selvitetään etenemis- ja yhteistyömahdollisuudet KOHA-kirjastojen kanssa 1Q/2016.
 - Melinda-MikroMarc rajapintojen suunnittelu ja toteutus.
 - Muut tarvittavat rajapinnat (kuten Sierra, Abilita, Prettylib ...), selvittely.
- Auktoriteettitietokanta Asterin jatkokehitys.
 - Auktoriteettitietueiden ja bibliografisten tietueiden linkkaus.
 - Ensimmäisessä vaiheessa Fennican bibliografisten tietueiden ja Fennican nimiauktoriteettien välillä. Toisessa vaiheessa muut.
 - Auktoriteettituotannon katteen laajennus Asterissa.
 - Tekninen toteutustyö (mm. käyttöoikeudet, replikointi, mahdollisesti aineistonsiirto).
 - Auktoriteettituotannon hajautus, kokeilut kirjastojen kanssa.
 - Auktoriteettien URN-tunnisteet bibliografisiin tietueisiin.
- Kuvailun yhtenäistäminen ja kuvailun uudistuminen.
 - RDA käyttöönotto (RDA MARC 21:n kanssa) Melindassa.
 - RDA-konversion toteutus Melindan tietokantaan 1H/2016 (pääsiäinen). Melinda-kirjastojen kirjastotietokantojen (Voyager, Aurora) RDA-konversiot pyritään tekemään yhtenevällä ajoituksella.

Seuraavan sukupolven Melindan kehittäminen:

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- Melindan konseptin istuttaminen uuteen järjestelmään (Alephista luopuminen) ja tulevaisuuden tarpeiden huomioiminen. Kirjastojärjestelmähankkeiden seuranta.
 - Valmistellaan ratkaisua Melindan alustan uusimiseksi, joka mahdollistaa siirtymisen avoimeen linkitettyyn metatietoon. Tämä päätavoite on sama kaikilla kirjastosektoreilla, mutta lisäksi voi olla muita kirjastosektorikohtaisia tavoitteita, jotka tulisi ottaa huomioon uudessa ratkaisussa (esimerkkinä e-aineistojen määrän kasvu).
 - Melindan jatkon suunnittelu strategiakaudesta 2017-2020 varten tehdään alkuvuonna 2016 tulosneuvotteluihin valmistautumisen yhteydessä ja se kuvataan erillisessä uudessa hankesuunnitelmassa. Hankesuunnitelman toteutus tarkentuu myöhemmin edelleen vuosittaisen projektisuunnittelun yhteydessä.

Laadunvarmistus ja kehittäminen:

- Melindan laatuohjelma, kehittämistoimenpiteiden loppuun vieni.
 - Laatuksely, toinen kierros (kehittämistoimien vaikutusten arviointi 2H/2016).
- Laadunvarmistus ja tietokannan laadunparannus.
 - Tietokantahuollon työkalujen ja automatisoinnin jatkokehitys.
 - Automaattisten massakorjausten ajot (3-4 krt per vuosi).
 - Automaattiset tuplien poistoajot (deduplikointi).
- Melindan talonmiestoiminnan vakiinnuttaminen.
 - Paimenkirjeet, talonmiehen infotuokiot, ongelmakohtiin puuttuminen, ohjeistus.

Palvelun tuesta huolehtiminen tiedontuottajien verkoston edelleen kasvaessa:

- Palvelun tukimalli ja tuotannossa olevien organisaatioiden tuki, laajempi käyttäjäkunta huomioitava.
 - Yhteistyö kolmansien osapuolien (kuten Axiell) kanssa.
- Käyttäjien koulutukset ja ohjeistukset, edelleen kehittäminen.
 - Yhteistyö kolmansien osapuolien (kuten Axiell) kanssa, käyttöönottojen koulutusmalli.
 - Melinda-Aleph -perus- ja kertauskoulutukset.
 - Täydentävät teemakoulutukset.
- Käytönseuranta ja raportointi (uudet tunnusluvut), toteutus.
- Aineistojen karttumisen aktiivinen seuranta, uusien liittyjien vaikutukset Melindan sisältöihin.
- Viestintä ja palvelun markkinointi (tiedotteet/uutiskirjeet, tilaisuudet).

Kansallisen metatietovarannon käyttöönottovaiheen hankekausi 2012-2016 päättyy. Liitteessä 2 on kuvattu projektin pitkän tähtäimen suunnitelma (tiekartta 2012-2016). Jatkokehitys ja läpivienti strategiakaudesta 2017-2020.

Vuodelle 2017 priorisoidut tehtävät (alustava):

- Asiakaskunnan edelleen laajentaminen:
 - Yleisten kirjastojen käyttöönottoprojektit ja koulutukset.
 - Yhteistyö yleisten kirjastojen ja ulkoisten toimijoiden kanssa metatiedon tuotantoprosessissa.
 - Erikoiskirjastojen käyttöönotot alkavat (edellytyksenä liittymis- ja kustannustenjakomalli on valmis).
 - Rajapintojen luominen ja käyttöönotto Melindan ja yleisten kirjastojen sekä erikoiskirjastojen välille puuttuvilta osin.
- Auktoriteettituotannon hajautus, uudet kirjastot.
- Tietokannan ja palvelun laadunvarmistus (uusien liittyjien vaikutus).
- Kansallisdiskografian (Viola) kuvailutuotannon siirto Melindaan, käyttöönotto.
- Artikkelien metatietovarannon kuvailun siirto Melindaan, valmistelu.

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- Melindan datan avaaminen linkitettyinä datana, eteneminen.
- Seuraavan sukupolven Melindan kehittäminen (mikäli rahoitus järjestyy 2017->).
 - Melindan konseptin istuttaminen uuteen alustaan ja tulevaisuuden tarpeiden huomioiminen. Kirjastojärjestelmähankkeiden seuranta.
 - Määrittely, suunnittelu ja ratkaisuvaihtoehtojen kartoitus.

Projektin lopputulokset

Kansallisen metatietovarannon käyttöönottovaiheen päättyessä vuoden 2016 lopulla Melinda on kansallisen kuvailun keulakuva. Metatietovarannon tuotantopohja ja sisällöt ovat merkittävästi laajentuneet. Perinteikäs yhteisluettelo Linda on kasvanut metatietovaranto Melindaksi. Metatiedon tuotannon yhteinen työskentely- ja toimintaympäristö on käytössä. Mukana on kirjastoja kaikilta kirjastosektoreilta. Kirjastoaineistojen kuvailutyö on tehostunut ja laatu parantunut. Uudet kuvailusäännöt (RDA) on otettu käyttöön Melindassa. Palvelun ohjaus, hallinta ja tuki ovat organisoituneet.

Välitulokset:

Vuoden 2013 lopulla metatietovarannon tiedontuottajina on yliopistokirjastojen lisäksi joukko ammattikorkeakoulukirjastoja. Metatietovarannon tietosisältö on laajentunut kattamaan uudenlaisia aineistoja. Auktoriteettitietokannan beta-versio on julkaistu. Auktoriteettitietokannan sisältönä ovat Kansalliskirjaston ylläpitämät asiasanastot ja kansallisbibliografian henkilö- ja yhteisönimet.

Vuoden 2014 lopulla metatietovarannon uusien tiedontuottajien joukko on laajentunut kattamaan kaikki OKM:n alaiset ammattikorkeakoulukirjastot ja kansallisbibliografia Fennican kuvailijat. Auktoriteettitietokannan ensimmäinen tuotantoversio on julkaistu.

Vuoden 2015 lopulla ensimmäiset yleiset kirjastot ovat liittyneet metatietovarannon tiedontuottajiksi. Pilotikirjastojen käyttöönotoissa on luotu toimintamalli, prosessi ja työkalut yleisten kirjastojen Melindaan liittymiselle. Hajautetun auktoriteettituotannon kokeilu on aloitettu muiden kirjastojen kanssa.

Projektin hyväksymiskriteerit

Hyväksymiskriteerit hankkeen käyttöönottovaiheen päättymiselle määritellään vuoden 2016 lopussa. Hankekauden päättyessä tehdään loppuraportti, joka kokooa opitut kokemukset ja palvelun mahdollisen jatkokehityksen. Tärkeimpien työpakettien/osaprojektien päättyessä tehdään työpaketin / osaprojektin loppuraportti. Ammattikorkeakoulukirjastojen osaprojektin loppuraportti löytyy Metiva-wikistä: <https://wiki.helsinki.fi/display/Metiva/Kansallinen+metatietovaranto+-hanke>
Seuraavan strategiakauden (2017-2020) hankesuunnitelma on valmistunut.

Projektin liiketoimintaperuste

Hanketta varten olevassa erillisessä liiketoimintaperusteessa on kuvattu projektiin liittyvät kustannukset sekä hyödyt tarkemmalla tasolla. Tässä luvussa kuvataan vain tiivistelmä aiheesta.

Keskeiset hyödyt:

- Yhtenäisyys:
Yhtenäiset kuvailukäytännöt, säännöt ja toimintatavat. Erilaiset kuvailukäytännöt vähenevät.
- Yhteisöllisyys:
Metatietojen yhteiskäytön myötä muiden tekemän työn hyödyntäminen helpottuu. Verkostoituminen ja osaamisen jakaminen. Apua saa muilta tarvittaessa.

Kirjastoverkkopalvelut

- **Tehokkuus:**
Keskitetty palveluratkaisu tuo säästöjä kuvailutyössä, palvelin- ja ohjelmistokustannuksissa. Työ nopeutuu ja tehdään vain kerran. Vastaava työpanos voidaan kohdistaa muualle.
- **Näkyvyys:**
Kirjaston kokoelmat tulevat kansallisesti/kansainvälisesti näkyviin. Kaukopalvelu lisääntyy. Palkitsevuus yksilötasolla, kun työn tulos tulee laajasti näkyviin.
- **Laatu:**
Vähemmän virhemahdollisuuksia. Laadukkaampaa dataa. Auktoriteettien hyödyntäminen.

Hyötyjen realisointi alkaa nopeasti kirjastojen Melindaan liittymisen jälkeen, koska erillistä jalkautusta ei tarvita, vaan käyttöönotto alkaa heti liittymisestä.

Hankkeen kustannukset:

Kustannuksia aiheuttavat henkilötyön lisäksi ohjelmistolisenssit (uusien lisenssien hankintakustannukset ja vuosittainen ylläpitomaksu) sekä CSC:n vuosittainen ylläpitomaksu.

OKM:n myöntämä hankkeen keskitetty rahoitus on vuoteen 2016 asti. Tämä kattaa uusien sektoreiden (ammattikorkeakoulut ja yleiset kirjastot) liittymisen metatietovarantoon. Osa hankkeeseen liittyvästä työstä katetaan Kansalliskirjastossa perustyon kautta. Vuodelle 2016 suunniteltu työpanos on 7 htv. Tämä ei kata liittyvissä kirjastoissa suoritettavia Melindan käyttöönottoprojektien tehtäviä. Ne hoidetaan kirjastoissa pääosin virkatyönä.

Erikoiskirjastojen mukaantuloon liittyy rahoituksellisia haasteita, koska ne sijoittuvat eri hallinnon aloille ja eri ministeriöiden alaisuuteen. Keskitetyn rahoituksen saaminen näyttää epätodennäköiseltä. Muut rahoitusmahdollisuudet on selvitettävä ja kustannusten jakomalli laadittava.

Projektin sisältö

Hankkeen sisällön ydin on yhteisluettelo Lindan katteen laajentaminen ja Lindan kasvattaminen metatietovaranto Melindaksi ottamalla mukaan uusia kirjastoja tiedontuottajiksi. Lindan tiedontuottajiin ovat alun alkaen kuuluneet Linnea2 –konsortioon kuuluvat kirjastot. Tämä tarkoittaa, että Lindasta löytyi ja nykyisin Melindasta löytyy viitetiedot yliopistokirjastojen, useimpien yhteiskirjastojen, Eduskunnan kirjaston, Arkistolaitoksen kirjastojen, Varastokirjaston ja Tilastokirjaston tietokantoihin sisällytyistä aineistoista.

Kirjaston liittyminen Melindan tiedontuottajaksi tapahtuu kirjastokohtaisessa projektissa, jonka suunnittelusta ja toteutuksesta kirjasto vastaa. Kansalliskirjasto hoitaa joukon teknisiä toimenpiteitä käyttöönottoprojektin kuluessa ja lisäksi antaa tukea ohjeistuksen, mallipohjien ja käyttöönottokoulutuksen muodossa. Koulutukseen, ohjeistukseen ja viestintään panostetaan käyttöönottojen yhteydessä. Tavoitteena ovat osaavat ja motivoituneet uudet käyttäjät kirjastoissa. Vuonna 2013-2014 painopiste käyttöönotoissa ja koulutuksissa oli AMK-sektorilla. Koulutuksiin saivat kuitenkin osallistua mahdollisuuksien mukaan ja tilan salliessa myös muut kuvailun lähiaikoina Melindassa aloittavat tahot. Vuonna 2015 koulutusten painopiste on ensimmäisille yleisille kirjastoille kohdistettavissa koulutuksissa. Koulutukset ovat ensisijaisesti kouluttajien (pääkäyttäjien) koulutuksia. Pääkäyttäjät kouluttavat tavalliset käyttäjät omissa organisaatioissaan. Lisäksi yleisten kirjastojen laajempaa käyttöönottoa silmälläpitäen tulisi aloittaa koko kokonaisuuteen liittyvän koulutusstrategian suunnittelu yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa.

Liittyessään Melindan tiedontuottajaksi kirjaston paikallisessa järjestelmässä ja tietokannassa olevat aineistotiedot ladataan (load) Melindan tietokantaan. Tämän jälkeen kirjasto voi aloittaa aineiston kuvailun suoraan Melindaan. Melindan ja paikallisen järjestelmän välille muodostetaan yhteys tietojen ajantasaista siirtoa varten (replikointi).

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Kirjaston on käyttöönottoprojektin yhteydessä käytävä läpi kuvailuprosessinsa ja mukautettava se uuteen käytäntöön. Lisäksi tarvitsee tutustua riittävän hyvin oman paikalliskantansa sisältöön ja siivota turhia tietoja kuten tuplatietueet. Ennen varsinaista aineistonsiirtoa tehdään kokeellisia aineistonsiirtoja (ns. koeajoja) Melindaan. Koeajot ovat usein iteratiivisia ja niiden pohjalta nähdään, mitä välttämättömiä korjauksia aineistoon tarvitsee tehdä ennen Melindaan vientiä. Manuaalisyön vähentämiseksi suurin osa korjauksista pyritään hoitamaan automaattisilla massakorjauksilla. Melindassa ovat käytössä ISBD Consolidated –kuvailusäännöt. Paikalliskantaan tarvitsee tehdä ISBD-konversio ennen varsinaista aineistonsiirtoa. Käytännössä se kannattaa tehdä jo ennen koeajoja. Vuoden 2016 alusta otetaan Melinda-kuvailussa käyttöön RDA-kuvailusäännöt, jotka korvaavat ISBD –kuvailusäännöt. Melindan tietokantaan tehdään RDA-konversio keväällä (pääsiäinen) 2016. Samaan aikaan myös Melinda-kirjastojen paikalliskannoissa tarvitsee tehdä RDA-konversio. RDA otetaan käyttöön MARC 21-formaatissa.

Melindaan kuvaillaan aineistojen bibliografiset tiedot MARC 21-formaatin mukaisesti yhtenäisillä periaatteilla. Mikäli kirjastolla on vielä käytössä Finnmarc, sen on ennen Melindaan mukaantuloa muokattava aineistonsa MARC 21 -formaatin mukaiseksi. Melindaan voidaan kuvailla erilaisten aineistojen metatietoja (monografiat, kausijulkaisut, jne.). Osakohteellisen aineiston kuten musiikin kuvailu on ollut mahdollista Melindassa vuodesta 2014 alkaen.

Melinda ei sisällä varasto- ja nidetietoja, joten niiden lisääminen aineistoon joudutaan kirjastossa edelleen tekemään paikallisjärjestelmässä kuten Voyager. Yleisten kirjastojen osalta pyritään ratkaisuun, jossa luettelointiohjelman tarjoaa paikallisjärjestelmän toimittaja. Yleisten kirjastojen piloteilla on käytössä Axiellin toimittama Aurora varten tehty luettelointimoduuli, jolla voi luetteloida suoraan Melindaan.

Auktoriteettitietokanta Asteri integroitiin Melindaan vuonna 2013. Fyysisesti se on oma tietokanta. Tämän jälkeen auktoriteettien käyttö ja auktoriteettien tuotanto Melindaa käyttävillä kirjastoilla on mahdollista. Asteri kattaa ensimmäisessä vaiheessa Kansalliskirjaston vastuulla olevat asiasanastot (YSA, Allärs, MUSA/Cilla) ja tämän jälkeen tulevat nimi- ja teosauktoriteetit. Hajautetun auktoriteettituotannon kokeiluja on tarkoitus tehdä valikoiduilla kirjastoilla.

Projektin rajaus

Kyseessä on monivuotinen hanke, jonka tehtäviä on priorisoitu eri vuosille. Tässä suunnitelmassa keskitytään vuoden 2016 tehtäviin ja tuotoksiin. Suunnitelmassa kuvataan Kansalliskirjastossa tehtävä työ. Asiakasorganisaatioissa (kirjastoissa) tehtävä työ kuvataan kunkin organisaation omassa käyttöönottosuunnitelmassa.

Tutkimuskirjastossa tehtävä uusiin metatiedon kuvailukäytäntöihin liittyvä RDA käännös- ja muu työ (ent. RDA projekti, nyk. Kilda) on metatietovarantohankkeen ulkopuolella oleva oma projektinsa.

Ylläpito ja tuki

Melindan palvelua kehitetään ja tiedontuottajien joukkoa laajennetaan Kansallinen metatietovaranto –hankkeessa. Tämän työn lisäksi Melindaan liittyy erilaisia ylläpito- ja tukitehtäviä. Näitä ovat ainakin järjestelmähuoltoon liittyvät tehtävät, tietokantahuolto, pienkehitys, käyttäjätuki, kuvailukäytäntöihin ja –standardeihin liittyvät asiat sekä sopimukset ja lisenssit ulkoisten toimijoiden kesken.

Järjestelmähuoltoon liittyvät toiminnot, joilla varmistetaan järjestelmän jatkuva toimivuus tuotantoympäristössä. Töiden priorisoinnissa päivittäinen tuotannon toimivuus priorisoidaan ensimmäiseksi.

- Päivittäinen tuotanto
 - Teknisen palvelualueen ja järjestelmien toimivuus
 - Replikoinnit Melindan tietokannan ja paikallisten tietokantojen välillä
 - Akuuttien virhetilanteiden korjaus

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- Käyttäjähallinta
- Muut tuotantoympäristöön liittyvät tehtävät
 - Huoltokatkoihin liittyvät toiminnot ja niistä tiedottaminen
 - Versiopäivitykset (Aleph, Oracle), toimittaja-yhteistyö
 - Palvelinympäristön päivitykset, CSC-yhteistyö
 - Luettelointitilastojen ylläpito

Järjestelmähuoltoon liittyvät tehtävät hoidetaan linjaorganisaation perustoiminnan puitteissa ja eivät sisälly projektin tehtäviin. Linjaorganisaation vastuuhenkilön tulee tiedottaa versio- ja palvelinympäristön päivityksistä riittävän ajoissa projektipäällikköä, jotta voidaan yhdessä sopia päivityksille sellainen ajankohta, joka on sopiva tuotannon ja projektin etenemisen kannalta.

Käyttäjähallintaan liittyvät toiminnot, joilla varmistetaan käyttäjähallinnan toimivuus ja mahdollistetaan uusien tunnusten luonti kuuluvat samoin edellä mainittuihin linjaorganisaation hoitamiin järjestelmähuollon tehtäviin. Kuitenkin uusien tiedontuottajien liittyessä Melinaan hoidetaan käyttäjätunnusten luonti käyttöönottoprojektien yhteydessä.

Tietokantahuollon päivittäiset tehtävät kuten tuplatietueiden yhdistäminen tai väärinyhdistyneiden erottaminen hoidetaan linjaorganisaation perustoiminnan puitteissa ja eivät sisälly projektin tehtäviin. Kuitenkin uusien mukaan tulleiden kirjastojen dataan liittyvät jälkitoimet sisältyvät projektin tehtäviin. Tietokantahuollon kehitys kuten automatisoinnin jatkokehitys sisältyy projektin tehtäviin.

Pienkehitys kattaa pienet tekniset ja toiminnalliset parannukset jo olemassa oleviin ratkaisuihin kuten esimerkiksi päivitykset tietokannan huollon ohjelmiin (Merge+, Splitter), muutokset replikoinnin säätöihin, yhdistyvien organisaatioiden aiheuttamat muutokset tai kirjastojen aineistojen lisäajot. Projektiin otetaan mukaan pienkehitystehtäviä soveltuvin osin.

Käyttäjätuki kattaa

- palvelupostilaatikon
- palautekyselyt
- käyttäjätilaisuudet

Melinaan liittyvä käyttäjäviestintä hoidetaan keskitetyn (melinda-posti@helsinki.fi) postilaatikon avulla. Palvelupostilaatikon ylläpito ja päivystys hoidetaan linjaorganisaation perustoiminnan puitteissa. Koska postilaatikko hoitaa sekä palvelun sisältöön, teknikkaan ja projektiin kuuluvaa käyttäjäviestintää (kuten uusien kirjastojen liittymiset), eskaloituu palvelupostilaatikosta projektille tehtäviä. Kirjaston liittymisvaiheessa viestintä kirjaston ja projektin välillä on runsasta.

Palvelun laajetessa voimakkaasti tulee tarvetta tehdä erilaisia Melinaan kohdistettuja palautekyselyjä toiminnan kehittämisen pohjaksi. Nämä hoidetaan projektin puitteissa soveltuvin osin samoin kuin Melindan käyttäjätilaisuudet.

Palvelun tukimallin kehittäminen palvelun laajentuessa kuuluu projektin tehtäviin ja hoidetaan TP8 Palvelun tuotantovaiheen tukimalli –työpaketin puitteissa. Yleisten kirjastojen liittymisten yhteydessä on huomioitava palvelun tukimallin kehittäminen siten, että yhteistyö kolmansien osapuolien (kuten Axiell) kanssa tukipyynnöissä saadaan sovittua asiakkaan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Kuvailukäytäntöihin ja –standardeihin liittyvät asiat kuten osallistuminen kansallisiin asiantuntijaryhmiin ja kehittämistyöhön hoidetaan linjaorganisaation perustoiminnan puitteissa. Projektin tehtävänä on seurata kuvailuasioita, jotta sieltä tuleviin tarpeisiin voidaan varautua projektisuunnittelussa. Tämä tarkoittaa, että TP5 Sisällölliset prosessit –työpaketin suunnitelmassa tulee olla huomioituna yhteistyö projektin ja kuvailuasioden kehittämisryhmien välillä.

Kirjastoverkkopalvelut

Sopimukset ja lisenssit kuten Melindan palvelusopimukset ja ulkoisten toimittajien kanssa tehdyt sopimukset hoidetaan linjaorganisaation perustoiminnan puitteissa samoin kuin ohjelmistolisensseihin liittyvät asiat. Linjaorganisaation vastuuhenkilöiden tulee kuitenkin tiedottaa projektipäällikköä näitä asioita koskevista muutoksista.

Projektin ympäristö

Keskeiset toimijat ja sidosryhmät

Metatietovarantoon liittyviä keskeisiä toimijoita ovat opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) sekä kuvailutiedon tuottajat ja käyttäjät kirjastoissa. Lisäksi yhteistyötahoja ja sidosryhmiä ovat ulkopuoliset kuvailu- ja ennakkotietojen tuottajat (kuten BTJ, Kirjavälitys) sekä metatietovarannon teknisen alustan toimittaja (Ex Libris), yleisten kirjastojen järjestelmätuottajat (Axiell, Abilita, Innovative yms.) ja palvelininfrastruktuuritoimittaja (CSC) sekä kehittäjäyhteisöt.

Tutkimuskirjaston asiantuntijat koskien Fennicaa ja Viola, auktoriteetteja sekä metatiedon ja RDA:n kehitystä muodostavat keskeisen Kansalliskirjaston sisäisen yhteistyötahon. Tarve eri toimijoiden kanssa tehtävälle yhteistyölle arvioidaan tapaus- ja tilannekohtaisesti. Viestintäsuunnitelmassa kuvataan projektin yleinen tiedotus keskeisille toimijoille ja yhteistyötahoille.

Lisäksi on huomioitava Kansalliskirjaston muiden kärkihankkeiden kuten Finna, Finto ATT/Tajua ja Kilda projektipäälliköiden ja asiantuntijoiden välinen yhteistyö eri hankkeiden välisten riippuvuuksien tunnistamisessa sekä projektihallinnan ja -työn yhteisten toimintamallien kehittämisessä.

Lopputuloksen ympäristö

Melinda toimii Aleph-järjestelmässä (Ex Libriksen toimittama valmisohjelmisto) omalla teknisellä alustalla, omalla OPAC:illa (loppukäyttäjän/tiedonhakijan käyttöliittymällä) ja luettelointiohjelmalla (tiedontuottajan käyttöliittymällä). Tietokanta on Oracle-kanta. Melindan ja paikallisten järjestelmien välille rakennetaan tarvittavat rajapinnat.

Aleph -järjestelmä pyritään korvaamaan uudella teknisellä alustalla seuraavan strategiakauden aikana 2017-2020, mikäli rahoitus järjestyy. Uusi tekninen järjestelmä mahdollistaa nykyistä paremmat edellytykset avoimeen linkitettyyn dataan siirtymiseen sekä paremman yhteen toimivuuden muiden keskeisten järjestelmien kuten Finna ja Finto kanssa.

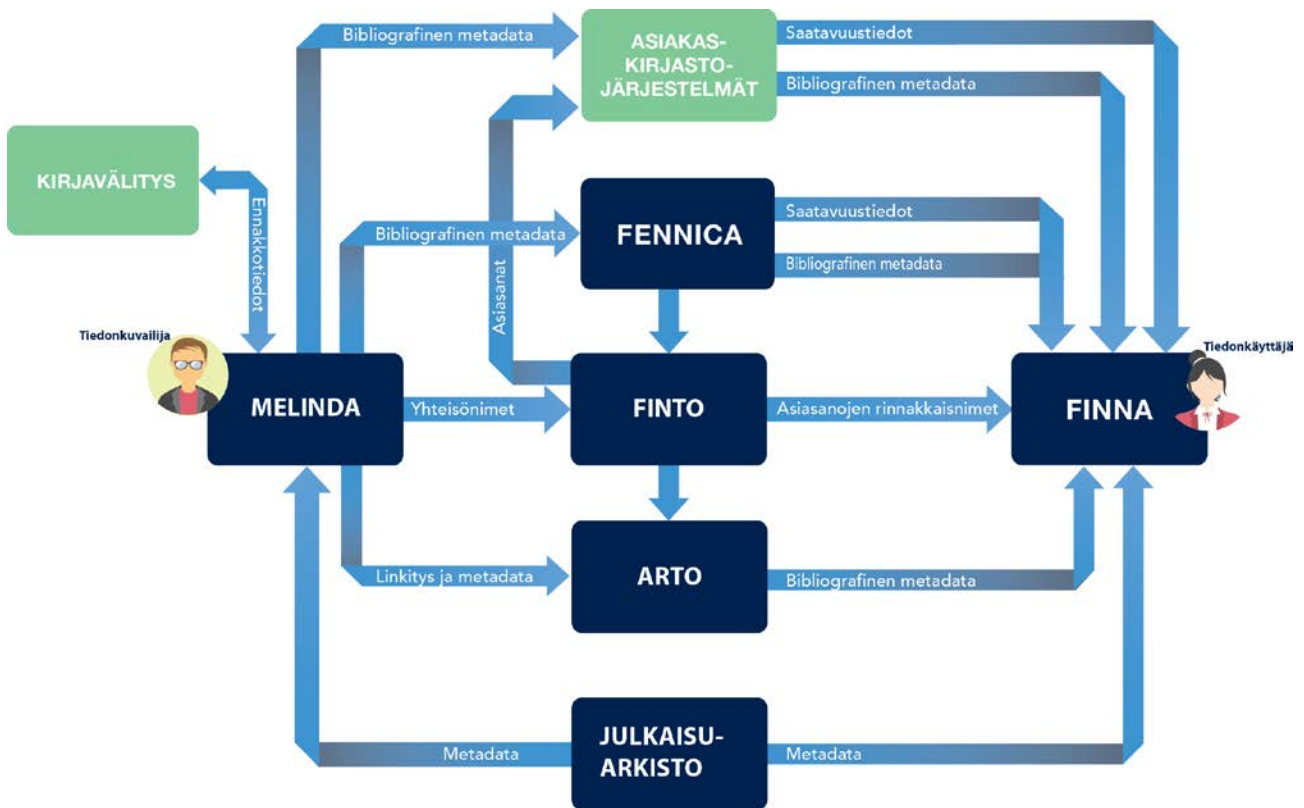
Riippuvuudet muista projekteista

Tällä projektilla on liityntäkohtia Kansalliskirjaston Finna-asiakasliittymä-, Finto-, ATT/Tajua/ISNI ja Kilda-projekteihin sekä yleisten kirjastojen Avoin kirjasto 2013 -projektiin. Tulevaisuuden kirjastojärjestelmähankkeita selvitetään eri tahojen toimesta.

Alla olevassa kuvassa 1 on mallinnettu Kansalliskirjaston nykyjärjestelmien välisiä riippuvuuksia tietovirtojen avulla. Joillakin kirjastoilla voi olla samoissa järjestelmärooleissa muita järjestelmiä esim. tiedonkäyttäjälle Googlen palveluita. Näitä ei ole huomioitu kuvauksessa.

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Järjestelmien väliset tietovirrat nykytila/KVP2015

Projektiorganisaatio ja resurssit

Ohjausmenettelyt

Kansalliskirjaston koolle kutsuma Tiedonhallinnan ohjausryhmä toimii projektin ylimpänä johtoryhmänä. Sillä on vastuu projektin isoista kysymyksistä ja linjauksista. Ryhmässä ovat edustettuina projektin omistaja (KK), asianomainen ministeriö (OKM), eri kirjastosektorit ja muita keskeisiä yhteistyötahoja. Ryhmän kokoonpano, tehtävät ja säännöt on kuvattu Tiedonhallinnan ohjausryhmän wiki-sivustolla:

<https://wiki.helsinki.fi/pages/viewpage.action?pageId=94587221>

Metatietovarannon projektinhallintaryhmään (lähiohjausryhmä, ”lähiory”) kuuluvat: Kristiina Hormia-Poutanen (pj.), Liisa Savolainen (Tutkimuskirjaston johtaja), Marja-Liisa Seppälä (Kilda-hankkeen edustaja), Kiti Vilkki-Eriksson (Fennican edustaja), Nina Hyvönen, Minna-Liisa Kivinen ja Minna Olkinuora-Tauru (siht.). Tarvittaessa kutsutaan projektin asiantuntijoita kokouksiin esittelemään asioita. Lähiohjausryhmä kokoontuu vähintään kerran kuussa. Kokouksissa on käytössä vakioagenda ja niistä pidetään pöytäkirjaa, jotka löytyvät ryhmähakemistosta: P:_h981_kvp\metatietovaranto\lähiory

Vastuut:

- Hyväksyy projektisuunnitelman ja vie edelleen hyväksyttäväksi projektin ylimpään johtoryhmään.
- Seuraa projektin edistymistä siten, että projektin kustannukset, aikataulu ja sisältö ovat hyväksyttävissä rajoissa.
- Huolehtii projektin riittävästä resursoinnista.
- Tukee projektipäällikköä projektin läpiviennissä.

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

- Seuraa, että riskit ovat hallinnassa ja laatu riittävällä tasolla.
- Käsittelee ja hyväksyy muutokset (issuet) tai edelleen välittää (eskaloit) ne ylemmän tason ohjausryhmän käsiteltäviksi.

Projektin roolit ja vastuut

Projektin omistajalla on kokonaisvastuu projektista ja rahoituksesta.

Vastuut:

Omistaa projektin business casen (liiketoimintaperusteen, kustannus-hyödyt, miksi projektia tehdään).

Määrittelee projektin kokonaistavoitteen ja vision.

Raportoi ja viestii projektin tilanteesta ja edistymisestä rahoittajalle, asiakkaille ja ylitason sidos- ja johtoryhmille.

Toimii ohjausryhmän puheenjohtajana (esim. lähiohjausryhmä).

Tukee projektipäällikköä projektin johtamisessa.

Projektipäälliköllä on kokonaisnäkemys projektista ja sen tilanteesta.

Vastuut:

Johtaa ja organisoii projektin toimintaa.

Vastaa projektin kokonaissuunnittelusta ja suunnitelmien dokumentoinnista ja ylläpidosta:

- Projektin kuvaus, tavoitteet, rajaus ja riskit
- Projektin tuotokset (lopputulema)
- Projektin päätehtävät ja jako työpaketteihin ja niiden väliset riippuvuudet
- Riippuvuudet muihin projekteihin
- Priorisointi (projektin sisällä)
- Projektin kokonaisuakataulu

Sopii resurssista ja tarvittavasta osaamisen kehittämisestä esimiesten kanssa.

Sopii projektikäytännöt ja toimintamallit ohjausryhmän ja projektiryhmän kanssa.

Vastaa projektin edistymisestä.

Raportoi projektin tilanteesta, edistymisestä, pulmista ja poikkeamista ohjaus- ja johtoryhmille.

Toimii ohjausryhmän esittelijänä ja sihteerinä (esim. lähiohjausryhmä).

Viestii projektin tilanteesta projektiryhmälle, asiakkaille ja tarvittaessa muille sidosryhmille.

Tukee työpakettivastavaa työpaketin suunnittelussa ja läpiviennissä.

Voi osallistua asiantuntijana projektin toteutukseen muiden asiantuntijoiden kanssa.

Työpaketin vastuuhenkilöllä (työpakettivastavalla) on kokonaisnäkemys työpaketista ja sen tilanteesta.

Vastuut:

Koordinoi ja organisoii työpakettiin liittyviä asioita.

Vastaa työpaketin suunnittelusta ja työpakettisuunnitelmien dokumentoinnista ja ylläpidosta:

- Työpaketin kuvaus, rajaus ja riskit
- Työpaketin tuotokset
- Tehtävät (osittaminen) ja niiden väliset riippuvuudet
- Tehtävien priorisointi (työpaketin sisällä)
- Tehtävien aikataulut
- Tehtävien työmääräarviot (yhdessä asiantuntijoiden kanssa)

Sopii resurssista projektipäällikön kanssa.

Vastaa työpaketin edistymisestä.

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Raportoi työpaketin tilanteesta, edistymisestä, pulmista ja poikkeamista projektipäällikölle.
Viestii työpaketin tilanteesta projektiryhmälle, asiakkaille ja tarvittaessa muille sidosryhmille.
Voi osallistua asiantuntijana työpaketin toteutukseen muiden asiantuntijoiden kanssa.

Projektin asiantuntijalla on vastuu oman vastuualueensa tehtävistä.

Vastuut:

Vastaa nimettyjen tehtävien suunnittelusta, toteutuksesta ja edistymisestä.

Raportoi tehtävien tilanteesta, edistymisestä, pulmista ja poikkeamista työpakettivastaavalle.

Viestii tehtävien tilanteesta projektiryhmälle ja tarvittaessa muille sidosryhmille.

Projektiryhmä koostuu projektipäälliköstä, työpakettien vastuuhenkilöistä ja projektin asiantuntijoista.
Henkilöllä voi olla projektissa useita rooleja.

Projektiorganisaatio Kansalliskirjastossa

Nimi	Organisaatio/osasto/yksikkö	Rooli/Vastuu
Kristiina Hormia-Poutanen	Johtaja, KVP	Projektin omistaja
Minna Olkinuora-Tauru	Kehittämispäällikkö	Metatietovaranto -projektin johto
Nina Hyvönen	Tietovarannot, Tietojärjestelmäpäällikkö	Sisältökysymykset, lähiohjausryhmä, resursointi
Minna-Liisa Kivinen	Suunnittelupäällikkö, KVP	Oto (Tekninen kehitys, lähiohjausryhmä, resursointi)
Liisa Savolainen	Johtaja, Tutkimuskirjasto	Tutkimuskirjaston edustaja, lähiohjausryhmä
Marja-Liisa Seppälä	Tutkimuskirjasto	Kildan edustaja, lähiohjausryhmä
Kiti Vilkki-Eriksson	Tutkimuskirjasto	Fennican edustaja, lähiohjausryhmä
Ari Rouvari	KVP	
Tarja Mäkinen	Tietovarannot	
Ulla Ikäheimo	Tietovarannot	
Jaana Routakangas	Tietovarannot	
Tuomo Virolainen	Tietovarannot	
Minttu Hurme	Tietojärjestelmät	
Henri Mäkilä	Tietojärjestelmät	
Lasse Myyry	Tietojärjestelmät	
Artturi Lehikoinen	Tietojärjestelmät	10 h per vko, erikseen sovittavat toimeksiannot
Nicholas Volk	Tietojärjestelmät	perhevapaalla 3/2016 ->
(Heidi Mustajoki	Asiakkuuden hallinta	Kvp:n tiedottaja, hankeviestintä tarvittaessa)

Hanke toteutetaan projektiorganisaation puitteissa Kansalliskirjaston Kirjastoverkkopalveluissa yhteistyössä Tutkimuskirjaston kanssa ja liittyvien kirjastojen kanssa. Tutkimuskirjaston edustajat ovat mukana Fennicaan, Asteriin ja Kildaan (RDA käyttöönotto) liittyvissä tehtävissä. Tutkimuskirjasto on myös edustettuna lähiohjausryhmässä ja Tiedonhallinnan ohjausryhmässä.

Kirjastojen käyttöönottoprojektien yhteyshenkilöitä löytyy Metiva-wikistä (AMK-sektori):

<https://wiki.helsinki.fi/pages/viewpage.action?pageId=96701517>

Yleisten kirjastojen pilotit:

<https://wiki.helsinki.fi/pages/viewpage.action?pageId=76269660>

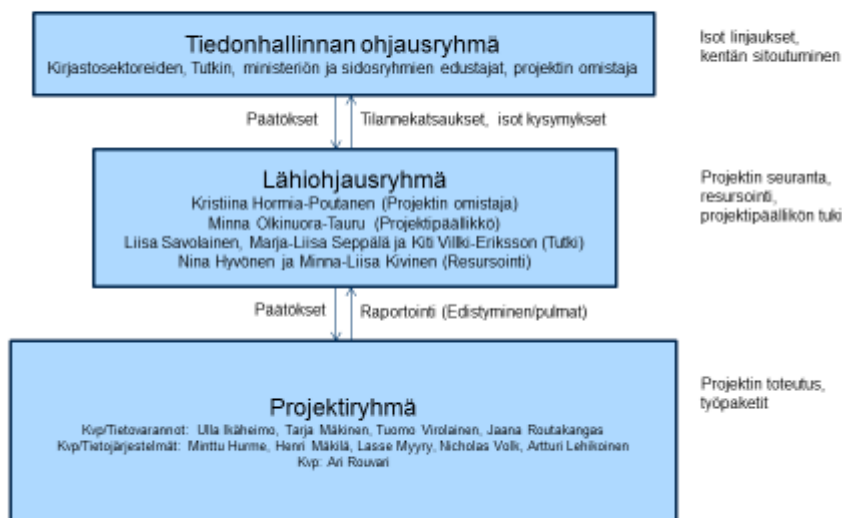
9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Kirjastojen käyttöönottoprojekteilla tulee olla KK:n vastuuhenkilöiden (sisältö ja tekninen) lisäksi aina nimetty vastuuhenkilö myös kirjaston puolella.

Seuraavassa kuvassa (kuva 2) on kuvattu projektin ohjausmalli ja organisaatio sekä tietovirrat eri ryhmien välillä.

Kansallinen metatietovaranto Projektin ohjausmalli ja organisaatio

Projektin suoritus tapa ja työmenetelmät

Dokumentointi ja työmenetelmät

Hankkeeseen liittyvä julkinen kaikille avoin aineisto löytyy hanketta varten perustetusta Metiva-wikistä:

<https://wiki.helsinki.fi/display/Metiva/Kirjastojen+yhteinen+metatietovaranto>

Metiva-wikissä on myös työryhmäkohtaisia sivuja, jotka vaativat erilliset käyttöoikeudet.

Kansalliskirjaston verkkosivujen uudistuksen yhteydessä vuoden 2015 lopussa/vuoden 2016 alussa asiakaswikit uudistuvat ja ne siirretään Kiwi-alustalle. Metiva-wikin uudistuksesta ja uudesta sijainnista tiedotetaan tarkemmin asian edistyessä.

Auktoriteettitietokantaan liittyvä aineisto on Asteri-wikissä (vaatii käyttöoikeuden):

<https://wiki.helsinki.fi/display/OnttoAsteri/Asteri-sivu>

Kirjastoverkkopalveluiden sisäisenä projektin työhakemistona ja keskeneräisten dokumenttien työstöpaikkana toimii ryhmähakemisto:

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

P:_h981_kvp\metatietovaranto

Tehtävienhallinta hoidetaan JIRA-työkalussa. Hankkeen ja palvelun yhteyspostilaatikkona toimii melinda-posti@helsinki.fi, johon tulevat viestit ohjautuvat automaattisesti JIRA:n tehtäviksi.

Projektilla on lisäksi käytössä erilaisia sähköpostilistoja päivittäistä tiedonvaihtoa varten kuten Kansalliskirjaston projektiryhmän sisäinen lista ja yleisten kirjastojen pilottiryhmän lista.

Laadunvarmistus

Tärkeimmät suunnittelu- ja määrittelydokumentit katselmoidaan ja hyväksytetään lähiohjausryhmässä ja/tai Tiedonhallinnan ohjausryhmässä. Dokumenteilla käytetään versionhallintaa, jossa

ensimmäinen luonnos on versio 0.1, hyväksytty on versio 1.0 (2013 suunnitelma), jatkoversiot 1.1 ->. Vuoden 2014 hyväksytty versio on 2.0. jne.

Omassa sovellustuotannossa koodin laatu varmistetaan koodi- ja parikatselmoineilla sekä riittävällä dokumentoinnilla. Ohjelmiston toimivuus varmistetaan riittävällä testauksella, joka kuvataan erillisessä testaussuunnitelmassa.

Melindan sisällön laatu varmistetaan yhtenäisillä kuvailu- ja sovellusohjeilla sekä toimintaohjeilla ja pelisäännöillä. Laadunvarmistus työtä tehdään yhteistyössä kansallisten kuvailuryhmien kanssa kuten KUMEA (Kuvailevan metatiedon asiantuntijaryhmä). Melindan talonmies ohjaa ja opastaa laatuun liittyvissä asioissa (paimenkirjeet, talonmiehen tuokiot, ongelmakohtiin puuttuminen).

Melindan tietokannan laatua (väärin yhdistyneet, tuplat) tarkkaillaan ja parannetaan tietokantahuollon toimesta. Automaattisilla massakorjauksilla korjataan systemaattisia virheitä tietokannassa ja vähennetään kirjastojen manuaalisten korjausten määrää.

Käyttöönottokoulutusten ja muiden projektin asiakaskunnalle kohdistuvien tilaisuuksien laatua seurataan palautekyselyillä. Käyttöönottoprojektien onnistumista seurataan sektoreittain tehtävillä asiakaskyselyillä.

Projektityöskentelyn laatua parannetaan projektiosaamisen lisäämisellä (projektivalmennus) ja yhteisillä projektikäytännöillä. Projektinhallinnassa sovelletaan Kirjastoverkkopalveluiden kärkihankkeiden yhteisesti sovittuja toimintamalleja ja käytäntöjä. Ohjeistus löytyy Kiwistä Projektiohjeistus-työtilasta (vain KK:n sisäiseen käyttöön).

Projektin edetessä määritellään tarkemmin lopputuotetta koskevat mittarit ja tunnusluvut.

Projektin seuranta

Projektin seuranta tapahtuu usealla eri tasolla:

Projektiryhmän kokouksia pidetään kahden viikon välein. Niissä käsitellään yhteisiä koko projektia koskevia työn alla tai tulossa olevia asioita sekä työpaketien tilannetta. Kokoonkutsujana toimii kehittämisspäällikkö. Palaverien muistiinpanot vuoden 2016 osalta löytyvät ryhmähakemistosta P:_h_981_kvp\metatietovaranto\Melinda projektikokousten muistiot 2016.doc. Edellisten vuosien muistiinpanot löytyvät tiedostoista P:_h_981_kvp\metatietovaranto\Melinda projektikokousten muistiot 2012-2013.doc, P:_h_981_kvp\metatietovaranto\Melinda projektikokousten muistiot 2014.doc ja P:_h_981_kvp\metatietovaranto\Melinda projektikokousten muistiot 2015.doc

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

Resursointipalavereja pidetään kerran kuussa Tietojärjestelmien teknisten asiantuntijoiden kanssa ja erikseen Tietovarantojen sisältöasiantuntijoiden kanssa. Palavereissa voi olla kehittämispäällikön lisäksi mukana aihealueen tietojärjestelmäpäällikkö (esimies). Palaverissa käydään läpi resursointisuunnitelman (excelissä) tilanne.

Tavoitteena on

- töiden ja resurssien tasapainottaminen
 - yli/alikuorman välttäminen
- resurssien joustava allokointi priorisoiduille töille
 - aikatauluissa pysyminen
- osaamisen kasvattaminen ja jakaminen henkilöiden välillä
 - varahenkilöjärjestelyt

Palaverissa käydään läpi

- hankkeeseen ja palveluihin liittyvien töiden erottelu
- töiden priorisointi seuraavan jakson (kahden viikon) osalta henkilöittäin
- priorisoitujen töiden työmääräarviot vrs. käytettävissä oleva työaika henkilöittäin

Projektinhallintaryhmän (lähiohjausryhmän, ”lähioryn”) kokouksissa seurataan projektin kokonaistilannetta ja siellä käsitellään Tiedonhallinnan ohjausryhmään menevät projektia koskevat asiat ja sieltä tulevat asiat. Lähiohjausryhmän toiminta on kuvattu tarkemmin luvussa ohjausmenettelyt.

Tiedonhallinnan ohjausryhmä on projektin ylimmän tason johtoryhmä, jossa seurataan ja käsitellään projektiin liittyviä päälinjauksia ja isoja kysymyksiä. Tiedonhallinnan ohjausryhmän toiminta on kuvattu tarkemmin luvussa ohjausmenettelyt.

Lisäksi pidetään tarvittaessa kokouksia asiakasorganisaatioiden ja kirjastosektoreiden kanssa.

Käyttöönottoprojekteissa pyritään säännölliseen tilannekatsaus käytäntöön, jotta varmistetaan asioiden eteenpäin meno. Mitä useampi osapuoli käyttöönotossa on mukana, sitä tärkeämpiä tilannepalaverit ovat riittävän tiedon kulun varmistamiseksi ja etenemisen esteiden poistamiseksi. Lyhyet tilannepalaverit voidaan hoitaa etäyhteyden välityksellä (AC) ja pidemmät lähikokouksina esimerkiksi työpajoina, joissa keskitytään ongelmanratkaisuun.

Seurantaraportoinnin perusyksikkö on työpaketitaso. Sen pohjalta koostetaan ylempien tasojen kuten koko hankkeen seurantaraportti (liikennevalot). Seurantaraportti kertoo työpaketeittain resurssien, sisällön ja aikataulun tilanteen. Työpaketien tilannepäivitys ja seurantaraportti tehdään kerran kuukaudessa.

Muutoksen hallinta

Projektin aikatauluihin, kustannuksiin ja sisältöön vaikuttavat merkittävät muutokset, jotka eivät ole sallituissa rajoissa käsitellään hallitusti muutoksenhallintaprosessin kautta. Projektiryhmä, työpakettivastaava tai projektin asiantuntija tuo muutoksen/pulman (issue) tiedoksi projektipäällikölle, joka vie asian edelleen lähiohjausryhmän käsiteltäväksi. Lähiohjausryhmä hyväksyy muutoksen/pulman (issue), mikäli se on sen vastualueen rajoissa tai edelleen välittää (eskaloi) Tiedonhallinnan ohjausryhmälle (tai muulle sopivalle taholle kuten KK:n johto, ministeriö) käsiteltäväksi. Katso myös edellä kuva 2.

Viestintä

Hankkeen viestintäkanavana toimii Metiva-wiki. Lisäksi ajankohtaisista asioista tiedotetaan Kirjastoverkkopalveluiden vakiokanavissa kuten asiantuntijaseminaarit ja uutiskirjeet (4 krt/vuosi) sekä

Kirjastoverkkopalvelut

kuukausittain ilmestyvässä kirjastoverkkopalveluiden Missä mennään -katsauksessa. Tarvittaessa julkaistaan myös erillistiedotteita.

Metatietovaranto-hankkeen viestinnän vastuutaulukko löytyy Kiwistä:

<http://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=14812139> (sisäiseen käyttöön, vaatii käyttöoikeuden).

Yllämainitussa dokumentissa käydään läpi hankeviestinnän keskeiset tavoitteet, kohderyhmät, kanavat/välineet ja vastuuhenkilöt.

Projektin työpaketit

Työpakettimallin periaatteet

Pääprojektin (hankkeen) työ organisoidaan työpaketeiksi. Tavoitteena on tehostaminen ja läpinäkyvyyden lisääminen kuten

- Hankkeen rakenteen selkiyttäminen
- Päällekkäisen työn minimointi
- Hankkeeseen liittyvän työn tunnistaminen ja rajaaminen
- Työn pilkkominen kokonaisuuksiin, joita voidaan suunnitella, toteuttaa ja seurata

Työpaketteja on kahdenlaisia:

- Yhteiset tukityöpaketit: Koko projektin läpi menevät työpaketit, jotka palvelevat muita työpaketteja. Kesto on tyypillisesti koko pääprojektin ajan. Näihin työpaketteihin kerätään yhteinen työ ja yhteisten prosessien/osien kehitys.
- Erilliset kehitys- ja käyttöönotto-työpaketit: Tiettyjen asioiden kehittämistä ja käyttöönottoa edistävät työpaketit. Näitä voi verrata entisiin osa/alaprojekteihin. Kesto on tietyn määräajan.

Kullakin työpaketilla on vastuuhenkilö (työpakettivastaava) ja nimettyjä muita resursseja. Aihealueeseen kuuluva työ kerätään työpaketin alle, pilkotaan kokonaisuuksiin ja kokonaisuudet jaetaan tehtäviin. Tehtäviin liitetään tuotokset, tekijät, aikataulu- ja työmääräarviot.

Työpaketit on lueteltu alla olevassa taulukossa. Työpakettien tarkempi kuvaus on liitteessä 1.

Liitteessä kuvataan työpakettisuunnitelma. Samaan pohjaan kuvataan jatkossa edistymisen seuranta.

Lisäksi on huomioitava, että pilotoinnit ja käyttöönotot (sekä AMK-kirjastot että yleiset kirjastot) tapahtuvat käyttöönottoprojekteissa kirjasto kerrallaan. Tämän vuoksi esimerkiksi työpaketti ”TP 11, Ammattikorkeakoulukirjastojen käyttöönotot” koostuu edelleen useista alatyöpaketeista eli AMK-kirjastojen käyttöönottoprojekteista.

Kirjastoverkkopalvelut

Työpakettit ja niiden vastuuhenkilöt

Työpaketti	Nimi	Vastaava
Tukityöpakettit		
TP 1	Projektin hallinnointi	Minna Olkinuora-Tauru
TP 2	Resurssienhallinta	Minna Olkinuora-Tauru
TP 2.1	Resurssienhallinta (tekniikka)	Minna-Liisa Kivinen (oto, 1.4.2016 asti, Tommi Jauhiainen 1.4.2016 alk.)
TP 2.2	Resurssienhallinta (sisältö)	Nina Hyvönen
TP 3	Viestintä	Heidi Mustajoki
TP 4	Koulutussuunnittelu, koulutukset ja tilaisuudet	Jaana Routakangas
TP 5	Sisällölliset prosessit	Ulla Ikäheimo
TP 6	Tekniset prosessit ja yhteiset osat	Auki (Minttu Hurme)
TP 7	Rajapinnat	Ari Rouvari
TP 8	Palvelun tuotantovaiheen tukimalli	Minna Olkinuora-Tauru
Kehitys- ja käyttöönotto työpakettit		
TP 9	Yleisten kirjastojen pilotointi	Minna Olkinuora-Tauru (oto)
TP 9.1	Yleisten kirjastojen pilotointi (Aurora-kirjastot) PÄÄTTY 1Q/2016	Tuomo Virolainen, tekninen osio Henri Mäkilä
TP 9.2	Pääkaupunkiseudun kirjastojen pilotointi (Helmet)	Ari Rouvari
TP 9.3	Muiden yleisten kirjastojen pilotointi	Auki
TP 10	Yleisten kirjastojen käyttöönotot	Auki
TP 11	Ammattikorkeakoulukirjastojen käyttöönotot PÄÄTTYNYT 12/2014	Tuomo Virolainen, tekninen osio Henri Mäkilä
TP 12	Helsingin yliopiston kirjaston (Helka) käyttöönotto EI AKTIIVINEN (Päätös liittymisestä auki)	Auki
TP 13	Auktoriteettitietokannan integrointi metatietovarantoon (Melindaa koskevat toimenpiteet, ei myöhemmät laajennukset)	Tarja Mäkinen
TP 14	Luettelointiohjelman kehitys ja käyttöönotto KESKEYTETTY 10/2014	
TP 15	Fennican integrointi metatietovarantoon PÄÄTTYNYT 1H/2015	Nina Hyvönen (Tarja Mäkinen)
TP 16	Finnan ja Melindan yhteydet (mm. näyttöluettelon korvaus) EI AKTIIVINEN (Käynnistyy aikaisintaan vuonna 2017)	Auki

Kirjastoverkkopalvelut

TP 17	Teknisen alustan uusiminen EI AKTIIVINEN (Toistaiseksi valmistelua, strategiakaudella 2017-2020?)	Auki
TP 18	Osakohteiden käyttöönotto PÄÄTTYNYT 12/2014	Minna Olkinuora-Tauru (oto)

Työpakettien kuvaukset

Työpaketti	Kuvaus
Tukityöpaketit	
TP 1 Projektin hallinnointi	Projektin johtoon, hallinnointiin, koordinointiin, suunnitteluun ja seurantaan kuuluvat tehtävät, jotka edesauttavat projektin lopputuleman saavuttamista.
TP 2 Resurssienhallinta	Projektin resurssienhallinnan periaatteiden ja käytäntöjen määrittelyyn ja toteutukseen liittyvät tehtävät.
TP 2.1 Resurssienhallinta (tekniikka)	Projektin teknisiin asioihin liittyvien töiden ja resurssien tasapainottaminen, resurssien joustava allokointi priorisoiduille töille sekä osaamisen kasvattaminen ja jakaminen henkilöiden välillä.
TP 2.2 Resurssienhallinta (sisältö)	Projektin sisältöön liittyvien töiden ja resurssien tasapainottaminen, resurssien joustava allokointi priorisoiduille töille sekä osaamisen kasvattaminen ja jakaminen henkilöiden välillä.
TP 3 Viestintä	Projektin viestintäsuunnitelman mukaiset tehtävät. Osa kirjastoverkkopalveluiden viestintää, ja siinä noudatetaan kvp:n viestintäsuunnitelman mukaisia periaatteita.
TP 4 Koulutussuunnittelu, koulutukset ja tilaisuudet	Kokonaiskuvan luominen projektin koulutusasioista, koulutussuunnitelman luonti sekä koulutusten ja tilaisuuksien koordinointi.
TP 5 Sisällölliset prosessit	Melindan kuvailun yhteisten ohjeiden ja käytänteiden kehitys tavoitteena sisällön yhtenäistäminen ja laadun parantaminen, kansallisten ja kansainvälisten standardien soveltaminen metatietovarantoympäristössä.
TP 6 Tekniset prosessit ja yhteiset osat	Melindan tekniseen alustaan Alephiin liittyvät kehitystehtävät, joiden tuotoksia tarvitaan useiden muiden työpakettien läpiviennissä. Esimerkkinä osakohteiden tai replikointiprosessin kehitys.
TP 7 Rajapinnat	Hankitaan/toteutetaan rajapinnat Melindan ja yleisillä kirjastoilla käytössä olevien kirjastojärjestelmien välille. Rajapinnat jaetaan kahteen osaan: luettelointirajapinta ja replikointirajapinta.
TP 8 Palvelun tuotanto-vaiheen tukimalli	Palvelun tuen nykytilan kartoitus ja tukimallin suunnittelu sekä toteutus huomioiden palvelun käytön laajentuminen uusille kirjastosektoreille.
Kehitys- ja käyttöönotto työpaketit	
TP 9 Yleisten kirjastojen pilotointi	Pilotoidaan yleisten kirjastojen aineistojen luettelointia yhteiseen metatietovarantoon ja sen yhteentoimivuutta yleisten kirjastojen käyttämien kirjastojärjestelmien kanssa. Luodaan prosessit ja mallit muiden yleisten kirjastojen käyttöönottoprojekteja varten.
TP 9.1 Yleisten kirjastojen	Aurora-kirjastojärjestelmää käyttävien yleisten kirjastojen (Tampere, Kokkola)

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

pilotointi (Aurora-kirjastot)	liittyminen metatietovarannon tiedontuottajiksi. Pilotointiin ja käyttöönottoon liittyvät tehtävät.
TP 9.2 Pääkaupunkiseudun kirjastojen pilotointi (Helmet)	Pääkaupunkiseudun Helmet-kirjastojen liittyminen metatietovarannon tiedontuottajiksi. Aluksi liittymisen edellytysten selvittely ja myöhemmin käyttöönottoon liittyvät tehtävät.
TP 9.3 Muiden yleisten kirjastojen pilotointi	Muita kirjastojärjestelmiä (KOHA, Mikromarc, Abilita, ...) käyttävien yleisten kirjastojen liittyminen metatietovarannon tiedontuottajiksi. Pilotointiin ja käyttöönottoon liittyvät tehtävät.
TP 10 Yleisten kirjastojen käyttöönotot	Yleisten kirjastojen liittyminen mukaan yhteiseen metatietovarantoon. Aurora-kirjastoja otetaan mukaan yksi kerrallaan kirjastokohtaisessa käyttöönotto-projektissa etukäteen sovittavan aikataulun mukaisesti.
TP 11 Ammattikorkeakoulu-kirjastojen käyttöönotot	AMK-kirjastojen liittyminen mukaan yhteiseen metatietovarantoon ja kuvailutuotannon siirtäminen Voyager-järjestelmästä Aleph-järjestelmään. Kirjastoja otetaan mukaan yksi kerrallaan kirjastokohtaisessa käyttöönottoprojektissa etukäteen sovittavan aikataulun mukaisesti
TP 12 Helsingin yliopiston kirjaston (Helka) käyttöönotto	Aluksi Helkan päivittäislatausten asennus Melindaan ja eräajo 2011 jälkeen lisätyille, päivitetyille ja poistetuille tietueille. Jatkossa myös Helkan kuvailun aloitus Melindassa (suunnitelma auki, vaatimusmäärittely 2014).
TP 13 Auktoriteetti-tietokannan integrointi metatietovarantoon (Melindaa koskevat toimenpiteet, ei mahd. myöhemmät laajennukset)	Auktoriteettien kuvailun uuden tuotanto- ja jakelu ympäristön rakentaminen Melinda-kirjastojen tarpeisiin ja sen integrointi metatietovarannon työprosesseihin.
TP 14 Luettelointiohjelman kehitys ja käyttöönotto	Toteutetaan seläinympäristössä toimiva ohjelmisto, jota voidaan käyttää luettelointitietueiden luomiseen ja ylläpitämiseen Voyager- ja Aleph-järjestelmissä. Mahdollistaa bibliografisten, varasto-, nide- sekä auktoriteettitietueiden käsittelyn.
TP 15 Fennican integrointi metatietovarantoon	Fennica-tietokannan luettelointi- ja kuvailutyön siirtäminen tehtäväksi Melindassa.
TP 16 Finnan ja Melindan yhteydet	Melindan käyttöliittymän korvaaminen VuFind/Finna. Suunnitelma auki.
TP 17 Teknisen alustan uusiminen	Toistaiseksi valmistelua, strategiakaudella 2017-2020?
TP 18 Osakohteiden käyttöönotto	Osakohteiden käyttöönottoon liittyvät tehtävät. Koordinoiva työpaketti sekä ne osakohdetehvät, jotka eivät sisälly mihinkään muuhun työpakettiin.

Projektin riskit ja niihin varautuminen

Riskianalyysi

Nro	Riskin kuvaus	Toiminta ja vastuutaho riskin toteutuessa (vastuutahot eivät ole lueteltu vastuujärjestyksessä)	Toimenpiteet riskin toteutumisen ehkäisemiseksi	Todennäköisyys (T=1..3)	Vaikutus (V=1..3)
	Projektiriskit				
1.	Projektin sisältöön, rajaukseen ja vaiheistukseen liittyvät rajapinnat muiden projektien kanssa	Kansalliskirjasto (Tulosaluejohtajat, kehittämisspälliköt)	Selkeät vastuut, viestintä, ohjaus- ja johtoryhmät, visio/strategia kokonaisuudesta	1=pieni	1=pieni
2.	Projektin tavoitteen käsittäminen eri tahoilla, yhteinen ymmärrys on puutteellinen	Kansalliskirjasto (Tulosaluejohtaja, kehittämisspällikkö)	Tiedonhallinnan ohjausryhmän rooli yhteisen ymmärryksen vakiinnuttamisessa, viestintä tavoitteista eri sektoreilla	2=keskitaso	2=keskitaso
3.	Projektin sisäisen ja ulkoisen yhteistyön onnistumiseen liittyvät riskit	Kansalliskirjasto (Tulosaluejohtaja, kehittämisspällikkö, projektin henkilöt ja keskeiset toimijat)	Riittävät mahdollisuudet projektiin osallistumiseen varmistettu, tavoitteen selkiyttäminen	2=keskitaso	2=keskitaso
	Henkilöriskit				
4.	Niukat resurssit palvelun kehittämisen, koulutuksen, tuen ja ylläpidon osalta. Poislähtevien tilalle ei uusia (rekrytointikielto)	Kansalliskirjasto	Prioriteettien uudelleen määrittäminen ja aikataulun uudelleen suunnittelu, resurssitarpeen tarkistus, selvitetään vaihtoehtoiset resursointitavat	3=suuri	3=suuri
5.	Osaamisen keskittyminen, puutteelliset varahenkilöjärjestelyt	Kansalliskirjasto (Esimiehet, kehittämisspällikkö, asiantuntijat)	Töiden aktiivinen jakaminen eri henkilöille ja uusien henkilöiden perehdytys, riittävä resursointi, dokumentointi ja JIRAn hyödyntäminen	3=suuri	3=suuri
6.	Projektiin osallistuvilla	Kansalliskirjasto	Töiden priorisointi,	3=suuri	3=suuri

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

	henkilöillä ei jää suunnitelmien mukaisesti aikaa projektiin päivittäiseltä työltään	(Esimiehet, kehittämispäällikkö)	otetaan huomioon aikataulutuksessa		
	Uuteen toimintamalliin liittyvät strategiset riskit				
7.	Yleiset kirjastot eivät tule riittävässä laajuudessa mukaan Melinaan	OKM, Kansalliskirjasto, yleiset kirjastot	Eri skenaarioiden ja niiden hyötyjen ja haittojen kartoitus yhteistyössä, win-win tilanteen rakentaminen pilottikirjastojen kokemusten pohjalta, viestintä ja tiedonkulku	3=suuri	3=suuri
8.	Datan omistuskysymykset eivät ratkea	Yleiset kirjastot	Vaihtoehtosuunnitelma, yleisten kirjastojen konsortio	2=keski-taso	3=suuri
9.	Etuja ja hyötyjä ei pystytä osoittamaan ja viestimään riittävän selvästi	Kansalliskirjasto (Tulosaluejohtaja, kehittämispäällikkö, viestinnän vastaava)	Tunnuslukujen kerääminen, analysointi ja esittely sekä kehittäminen yhteistyössä käyttäjätahojen kanssa, Tiedonhallinnan ohjausryhmän rooli viestinnässä, proaktiivinen viestintä eri vaiheissa, positiivisten esimerkkien vaikutus	2=keski-taso	2=keski-taso
	Ulkoiset riskit				
10.	Liittyvien yleisten kirjastojen saama rahoitus puutteellinen	OKM, yleiset kirjastot	Selkeät aikataulut	2=keski-taso	2=keski-taso
11.	Loppukäyttäjien epärealistiset odotukset	Kansalliskirjasto	Hyvä viestintä, kehityksessä ja pilotoinnissa huomioiminen	2=keski-taso	1=pieni
12.	Organisaatioiden sitoutumisen puute hankkeeseen	OKM, Kansalliskirjasto, kirjastojen eri yhteistyötahot	Aktiivinen yhteydenpito ja viestintä, organisaatioiden tarpeiden täyttäminen, organisaatiokohtainen yhteistyö ja kehitykseen osallistavat toiminnot	2=keski-taso	2=keski-taso
13.	Kirjastokentällä tapahtuvat muutokset (kuten kirjastojen yhdistymiset tms) vaikuttavat liittymisaikatauluihin ja	Kirjastot, Kansalliskirjasto	Aikataulun ja resursoinnin uudelleen suunnittelu	2=keski-taso	1=pieni

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

	resursseihin				
	Tekniset riskit				
14.	Palvelun hidas toimivuus, hitaat vasteajat	OKM/CSC, kirjastokonsortiot, Kansalliskirjaston palvelun tuki ja ylläpito	Varmistetaan resurssien riittävyys, käytettävyyden ja teknisen toimivuuden kattava testaus, uusi palvelinympäristö	2=keski-taso	1=pieni
15.	Ohjelmiston toimivuuteen liittyvien ongelmien ratkonta (ohjelmistotoimittajan haluttomuus ylläpitoon/kehittämiseen)	Kansalliskirjasto, järjestelmätoimittaja	Vaihtoehtoiset ratkaisut, pidemmällä aikavälillä uusi alusta	2=keski-taso	2=keski-taso
16.	Ohjelmisto ei tue teknisiä standardeja	Kansalliskirjasto, järjestelmätoimittaja	Vaihtoehtoiset ratkaisut, pidemmällä aikavälillä uusi alusta	2=keski-taso	1=pieni
17.	Vaatimukset/Toiminnallisuudet muuttuvat toteutuksen aikana	Kansalliskirjasto	Priorisointi, aikataulut	1=pieni	1=pieni
	Muuta				
18.	Yleisten kirjastojen järjestelmien toimittajien rajapinnat eivät toimi Melindaan	Yhteistyö toimittajien kanssa ongelmien ratkaisemiseksi, toimittajien rajapinnoista vastaavat projektihenkilöt	Tiivis yhteydenpito toimittajien organisaatioiden eri tasojen kanssa, sopimusteknisten asioiden käyttö	2=keski-taso	3=suuri
19.	Kuvailun yhtenäistäminen ei toteudu, kuvailukäytäntöjen uudistuminen	Kansalliskirjasto, kirjastot	Panostetaan ohjeistukseen, koulutukseen	2=keski-taso	2=keski-taso
20.	Tietokannan laadun heikkeneminen (aineistosierrot, tiedontuottajien määrän kasvu)	Kansalliskirjasto, kirjastot	Melindan laatuohjelma, automaattiset laadunvarmistus välineet, pelisääntöjen tarkistus, ohjeistus, koulutus, talonmies	2=keski-taso	2=keski-taso

Yhteenveto riskeistä

Hankkeen läpiviennin suurimmat riskit kohdistuvat henkilöriskeihin. Hankkeen läpivienti suunnitelmien mukaan tavoitellussa aikataulussa ja sisällössä on haasteellinen niukkojen ja osittaisten henkilöresurssien vuoksi. Lisäksi Helsingin yliopiston rekrytointikiellon vuoksi poislähteneiden tilalle ei ole saatu korvaavia resursseja. Osaamisen keskittyminen ja useiden henkilöiden rinnakkaiset muut työtehtävät asettavat isoja haasteita projektityöskentelylle ja tehtävien priorisoinnille. Siirtyminen perinteisestä linjatyöstä projektkulttuuriin on vaatinut merkittävää muutosta ajatusmalleihin ja toimintatapoihin.

Metatietovaranto -ajatusmallin kokonaistavoitteen ("yhteinen metatietovaranto Suomen kirjastoille") kannalta merkittäviä riskejä liittyy yleisten kirjastojen mukaantuloon. Avainkysymykset liittyvät yleisten kirjastojen

9.12.2015

Kirjastoverkkopalvelut

pyrkimyksen uudistaa koko metatiedon tuotantoprosessia ja perustaa kansallinen kuvailukeskus, jonka suhdetta Melindaan ei ole selkeästi määritelty. Vaarana on päällekkäinen työ ja rinnakkaisjärjestelmä, jolloin kansallisen tason hyödyt eivät toteudu. Riskejä liittyy myös datan omistus- ja käyttöoikeuksiin sekä rajapintojen rakentamiseen paikallisjärjestelmien järjestelmätoimittajien kanssa. Tiedontuottajien määrän kasvu ja mittavat aineistonsiirrot (loadit) aiheuttavat riskin tietokannan laadun osalta. Huomioitavia (keskitason) riskejä aiheuttaa kuvailukäytäntöjen uudistumisen vaikutukset sekä eri tahojen, sidosryhmien ja organisaatioiden sitoutuminen hankkeiden tuomiin uudistuksiin. Riskejä liittyy myös palvelun toimivuuteen ja käytettävyyteen Melindan teknisen alustan näkökulmasta. Äskettäin tehty uuteen palvelinympäristöön siirtyminen pienentää jatkossa näitä riskejä.

Liitteet:

Liite 1: Työpakettisuunnitelmat ja edistymisen seuranta

Työpakettisuunnitelmat sijaitsevat ryhmähakemistossa P:_h981_kvp\metatietovaranto\suunnitelmat.

Liite 2: Metatietovarantohankkeen tiekartta 2012-2016

Tiekartta sijaitsee ryhmähakemistossa P:_h981_kvp\metatietovaranto\suunnitelmat.

Projektisuunnitelmasta ja liitedokumenteista tulee julkaistavat versiot Metiva-wikiin.